

Moduł VII

Polityka Ekologiczna w Unii Europejskiej

CELE:

Po skończeniu zajęć uczestnik:

- Wskazuje główne założenia polityki ekologicznej Unii Europejskiej
- Określa problemy związane z polityką ekologiczną Unii Europejskiej
- Dostrzega znaczenie odróżniania opinii od faktów
- Stosuje metodę pracy z tekstem
- Projektuje zajęcia dla dzieci w zakresie tematu

METODY I FORMY PRACY:

Wykład, dyskusja, ćwiczenia, analiza tekstu; praca zbiorowa i w grupach.

CZAS TRWANIA: 4 godziny

Materiały ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

Prezentacja multimedialna, teksty materiałów dot. polityki ochrony środowiska, zasady polityki ekologicznej, karta pracy i teksty do zadania w karcie

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Cele polityki Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska

Prezentacja multimedialna połączona z mini wykładem

Praca w 4 grupach

Zadanie 1. dyskusja na temat: Jaki wpływ na stan środowiska naszego regionu ma Unia Europejska?

- prezentacja wyników dyskusji

- podsumowanie.

Zadanie 2. analiza tekstu dot. polityki ochrony środowiska i programów działań

Materiały: tekst: Polityka ochrony środowiska (dla każdej grupy inny fgm. tekstu)

(Zał. nr 1.)

Wspólne programy działania Unii w zakresie ochrony środowiska

1. Prezentacja przykładowego programu *Nasza przyszłość – nasz wybór*

- Programy dotyczące *kontroli zanieczyszczeń i ich przestrzegania*
- Jednolity akt europejski wprowadzający regulacje dotyczące polityki ochrony środowiska, proponujący zachowanie ogólnych zasad dotyczących polityki ekologicznej: **(Załącznik nr 2.)**
 - zasada zapobiegania- zwalczania przyczyn zanieczyszczeń
 - zasada przyczynowości- obciążania finansowego odpowiedzialnych za negatywne oddziaływanie na środowisko
 - zasada odpowiedzialności sprawcy- zanieczyszczający środowisko stara się naprawić wyrządzone przez siebie szkody
 - zasada przenikania- ochronę środowiska należy traktować jako część składową innych zakresów polityki Wspólnoty itd.
- Program *Ku zrównoważonemu rozwojowi* – dotyczący pogodzenia rozwoju gospodarczego i społecznego

Co wiemy o tym programie?

- dyskusja panelowa
- refleksje

2. *Praca w grupach 4-5 osobowych* - praca z tekstem

Materiały: teksty, karta pracy **(Załącznik nr 3.)**

- prezentacja
- dyskusja

3. *Praca w grupach 4-5 osobowych,*

zadanie: Jak my możemy w pracy z dziećmi przyczynić się do realizacji założeń Unii w zakresie ochrony środowiska?

- wypracowanie materiałów
- prezentacja
- dyskusja i wnioski

Sposoby realizacji polityki ochrony środowiska przez Unie Europejską

Miniwykład:

- wspólnotowe prawo ochrony środowiska
- ulgi podatkowe
- wspieranie badań naukowych
- dotacje i kredyty
- podejmowanie wspólnych działań w zakresie ochrony środowiska

Zakończenie

- podsumowanie i ewaluacja modułu.

Zakończenie kursu.

PRZEWIDYWANE UMIEJĘTNOŚCI:

- Dostrzeganie problemu podejmowania działań z dziećmi klas 1-3 w zakresie kształtowania postaw wobec otaczającego świata w zgodzie z prawami natury
- Stosowanie w pracy z dziećmi odróżniania opinii od faktów (na podstawie analizy dokumentów)
- Wdrażanie dzieci do znajomości prawa i jego przestrzegania, w tym UE
- Zapoznanie dzieci z zasadami UE dotyczącymi polityki ochrony środowiska.

Bibliografia: ujęta w programie szkolenia.

ZAŁĄCZNIKI DO MODUŁU VII

VII / Załącznik nr 1 (polityka ochrony środowiska)

Polityka ochrony środowiska

Polityka ochrony środowiska

Polityka ochrony środowiska naturalnego jest dziś traktowana przez Unię Europejską jako nieodłączny element polityki na rzecz trwałego i zrównoważonego rozwoju. Dalszy wzrost gospodarczy krajów członkowskich, a także dobro jej mieszkańców - w tym dbałość o ich zdrowie - wymagają stałej troski o stan środowiska i podejmowania wszelkich, możliwych działań chroniących je przed degradacją. Równocześnie, ponieważ stan środowiska naturalnego UE zależy nie tylko od poczynań na jej terenie, ale w coraz większym stopniu od działań krajów trzecich, jest aktywnym członkiem stale rozbudowywanej sieci konwencji, umów i porozumień międzynarodowych w dziedzinie ochrony środowiska.

Działania Wspólnoty Europejskiej (ówczesnej EWG) w dziedzinie ochrony środowiska sięgają początku lat 70-tych. Wprawdzie nie było wtedy jeszcze bezpośrednich, traktatowych podstaw do prowadzenia wspólnej polityki w tej dziedzinie, jednak wiadomo było, że rozwój gospodarczy krajów członkowskich przyczynia się do degradacji środowiska naturalnego w całej Wspólnocie. Na dodatek, pewne działania z zakresu ochrony środowiska i wprowadzane przez poszczególne kraje normy stały się przeszkodą w dalszym rozwoju wzajemnego handlu. W związku z tym, na szczycie w Paryżu, w czerwcu 1972 r., szefowie państw i rządów WE zlecieli Komisji Europejskiej przygotowanie programu działań na rzecz ochrony środowiska, powołując się na art. 2 Traktatu Rzymskiego, który do zadań Wspólnoty zaliczał "harmonijny rozwój."

Program taki, na lata 1973-1975, został wkrótce przedstawiony przez Komisję i przyjęty przez Radę. Sformułowane w nim zostały pewne podstawowe zasady w dziedzinie polityki ochrony środowiska WE, w tym zasada podejmowania środków ostrożności i prewencji oraz odpowiedzialności finansowej sprawcy zanieczyszczeń, które obowiązują do dziś. Kolejne dwa programy w dziedzinie ochrony środowiska, na lata 1976-1981 oraz 1982-1986, umożliwiły rozszerzenie i skonkretyzowanie pierwszego programu. Podczas pierwszych kilkunastu lat kształtowania polityki ochrony środowiska Wspólnota, pomimo uznanej już zasady prewencji, koncentrowała swoje działania na likwidacji skutków zanieczyszczeń, a uchwalane w tym czasie akty prawne miały charakter głównie zakazów i nakazów.

Sytuacja zmieniła się dość radykalnie wraz z przyjęciem czwartego programu działań na okres 1987-1992. W Jednolitym Akcie Europejskim, który wszedł w życie 1 lipca 1987 r., Wspólnota uzyskała legitymizację prawną swych poczynań w dziedzinie ochrony środowiska. Do Traktatu o WE wprowadzono nowy tytuł "Środowisko naturalne", a zawarte w nim artykuły nr 174-176 (numeracja według wersji skonsolidowanej) uporządkowały przyjęte

zasady: podejmowania środków ostrożności; prewencji; naprawy szkód wyrządzonych środowisku naturalnemu; odpowiedzialności sprawcy za degradację środowiska; subsydiarności. Realizując czwarty program na rzecz ochrony środowiska Wspólnota wyraźnie zmieniła rozłożenie akcentów w swej polityce: nastąpiło przejście od działań skierowanych na likwidację skutków zanieczyszczeń do działań zapobiegawczych.

Piąty program zatytułowany "W stronę zrównoważonego rozwoju" (Towards Sustainability) obejmował początkowo lata 1993-1997, a następnie został przedłużony do 2000 r. Powstał on w czasie, kiedy uświadomiono sobie w pełni uzależnienie trwałego rozwoju gospodarczego od troski i dbałości o środowisko naturalne, co znalazło swój wyraz w Traktacie z Maastricht. W traktacie tym wszelkie działania na rzecz środowiska naturalnego są traktowane na równi z podstawowym celem, jakim jest zapewnienie rozwoju gospodarczego Wspólnoty. To podejście zostało potwierdzone i umocnione dzięki Traktatowi Amsterdamskiemu, w wyniku którego do Traktatu o WE wprowadzono nowy artykuł (nr 6 w wersji skonsolidowanej) stanowiący, iż wymogi ochrony środowiska naturalnego muszą być uwzględniane przy określaniu i realizacji wszelkiej polityki Wspólnoty, w szczególności mającej na celu trwałą rozwój.

W trakcie realizacji piątego programu, charakter działań Wspólnoty na rzecz ochrony środowiska naturalnego zmienił się dość zasadniczo. Zastosowano przede wszystkim po raz pierwszy tzw. podejście horyzontalne, w którym bierze się pod uwagę wszelkie przyczyny zanieczyszczeń (w odróżnieniu od poprzednio przyjętego tzw. podejścia wertykalnego lub sektorowego). Za priorytetowe dziedziny uznano: zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi, zintegrowane zwalczanie zanieczyszczeń i zapobieganie powstawaniu odpadów, ograniczenie zużycia energii nieodnawialnej, kompleksowe działania na rzecz poprawy środowiska na terenach miejskich, podniesienie poziomu zdrowotności i bezpieczeństwa publicznego, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń ze strony przemysłu i instalacji jądrowych itd. Główną uwagę poświęcono pięciu sektorom wpływającym w istotny sposób na środowisko, a zarazem o zasadniczym znaczeniu dla rozwoju gospodarczego. Za takie sektory uznano: przemysł, energetykę, transport, rolnictwo i turystykę. W ramach piątego programu, Wspólnota zacieśniła również współpracę na rzecz ochrony środowiska z krajami kandydującymi do członkostwa, a także na forum światowym.

Propozycja kolejnego, Szóstego Programu działań w dziedzinie środowiska naturalnego, zatytułowanego "Środowisko 2010: Nasza przyszłość zależy od naszego wyboru" (Environment 2010: Our Future, Our Choice), na lata 2001-2010, została opracowana i opublikowana przez Komisję Europejską w styczniu 2001 r. Będzie to program realizowany w okresie, kiedy Unia Europejska przygotowuje się do rozszerzenia o 12 państw kandydujących i kiedy zapewne dojdzie już do tego wydarzenia. Komisja zaplanowała uznanie za priorytetowe czterech dziedzin: przeciwdziałanie zmianom klimatycznym (efektowi cieplarnianemu); ochronę przyrody i bioróżnorodności (zwiększenie obszarów chronionych, w tym mórz); dbałość o wpływ środowiska na zdrowie (surowsze normy); oraz oszczędne wykorzystanie zasobów naturalnych i gospodarki odpadami (recykling). Dla uzyskania poprawy sytuacji w tych dziedzinach, proponuje się pięć głównych metod działania: zapewnienie wdrożenia istniejącego prawa ekologicznego; uwzględnianie potrzeb ochrony środowiska we wszystkich sferach wspólnotowej polityki; bliską współpracę z biznesem i konsumentami w celu znalezienia optymalnych rozwiązań; zapewnienie lepszej i łatwiej dostępnej informacji na temat środowiska wszystkim obywatelom Unii; a także rozwinięcie bardziej świadomego - z punktu widzenia dbałości o środowisko naturalne -

podejścia do problemu wykorzystania gruntów. Program ma się stać komponentem przyszłej, całościowej strategii Wspólnoty na rzecz trwałego rozwoju. Propozycja Komisji Europejskiej wymaga zgody Parlamentu Europejskiego i Rady UE; instytucje te podejmą stosowną decyzję w ramach procedury współdecydowania.

Walka o czyste powietrze

Ogólnosiwiatowym priorytetem w działaniach na rzecz środowiska naturalnego jest poprawa czystości powietrza, a podstawowym celem - ochrona warstwy ozonowej poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych do atmosfery. Stawka jest tutaj ogromna, bowiem gazy te są odpowiedzialne za obserwowane ocieplenie klimatu na świecie, które - jeśli będzie nadal postępować - grozi niewyobrażalnymi dziś konsekwencjami dla ludzkości i środowiska. Powaga problemu skłoniła społeczność międzynarodową do zawarcia Konwencji Ramowej NZ (1992 r.), a następnie - podpisania Protokołu z Kioto (1997 r.), w którym państwa-sygnatariusze zobowiązały się do zredukowania emisji gazów cieplarnianych w okresie 2008-2012 o co najmniej 5 proc. w stosunku do poziomu tej emisji w 1990 r. Wspólnota Europejska przyjęła w Kioto zobowiązanie ograniczenia emisji o 8 proc. do 2008 r. Chociaż nie jest to zadanie łatwe, w przedłożonym w końcu stycznia 2001 r. projekcie Szóstego Programu na rzecz ochrony środowiska Komisja Europejska zaproponowała przyjęcie znacznie bardziej ambitnego celu: zredukowania emisji o 20-40 proc. w okresie do 2020 r. Wymagać to będzie dość zasadniczej zmiany polityki energetycznej i transportowej, w tym kosztownej przebudowy zanieczyszczających środowisko elektrowni, a także stopniowego odejścia od wykorzystywania paliw płynnych do napędu samochodów.

Wspólnota jest również sygnatariuszem Konwencji Genewskiej z 1979 r. w sprawie transgranicznego zanieczyszczania powietrza na dalekie odległości, a związana z tym problemem wspólnotowa legislacja ma przede wszystkim na celu zmniejszenie emisji zanieczyszczeń przez przemysł i transport drogowy. Strategia Wspólnoty w odniesieniu do transportu drogowego koncentruje się na działaniu na rzecz: ograniczenia emisji (obowiązek stosowania katalizatorów), zmniejszenia zużycia paliwa przez samochody osobowe (we współpracy z producentami samochodów) i promowaniu "czystych" pojazdów (poprzez bodźce podatkowe).

Poprawa czystości wód

Działając na rzecz poprawy czystości wód Wspólnota przyjęła kilkanaście dyrektyw m.in. wprowadzających standardy jakościowe wody (wody pitnej i wody w kąpieliskach) oraz ograniczających dopuszczalny poziom emisji zanieczyszczeń do środowiska wodnego. Wspólnota jest też sygnatariuszem wielu konwencji międzynarodowych mających na celu ochronę środowiska morskiego i rzek przepływających przez kilka krajów (np. Dunaj). Regulacje z ostatnich lat i przygotowywane propozycje aktów legislacyjnych we Wspólnocie mają m.in. na celu poprawę jakości wód powierzchniowych, gruntowych oraz wód przybrzeżnych.

Ograniczenie hałasu

Do polityki ochrony środowiska należy też walka z hałasem. Tutaj strategia Wspólnoty polegała dotychczas przede wszystkim na ustalaniu wysokich standardów w odniesieniu do pracy maszyn i urządzeń (np. maszyn budowlanych), kosiarek do trawy i sprzętu gospodarstwa domowego oraz środków transportu (samolotów, motocykli).

Gospodarka odpadami

Właściwa gospodarka odpadami, w tym odpadami niebezpiecznymi, jest istotnym elementem polityki ekologicznej Unii Europejskiej. Za strategiczne uznano trzy cele: eliminowanie zanieczyszczeń u źródła (np. poprzez udoskonalenie wzornictwa); promowanie recyklingu i wykorzystania odpadów; oraz ograniczenie zanieczyszczeń spowodowanych spalaniem odpadów. Przyjęte przez Unię Europejską podejście zakłada przejmowanie w rosnącym stopniu odpowiedzialności za gospodarkę odpadami przez producentów (np. samochodów). Wspólnota jest również sygnatariuszem Konwencji Bazylejskiej o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych, wraz z przyjętą do niej poprawką, zabraniającą eksportowania niebezpiecznych odpadów.

Ochrona przyrody

Jakość życia we Wspólnocie zależy w dużym stopniu od tego, czy uda się ochronić na europejskim kontynencie przed zagładą wiele gatunków flory i fauny. Ocenia się, iż w Europie poważnie zagrożonych jest już ok. tysiąc gatunków roślin i ponad sto pięćdziesiąt gatunków ptaków. Wspólnota przyjęła serię dyrektyw w sprawie ochrony fauny i siedlisk zwierząt, a także regulujących obrót dzikimi gatunkami flory i fauny oraz ich częściami i pochodnymi. Wspólnota jest też członkiem kilku konwencji międzynarodowych w tej dziedzinie, w tym Konwencji Berneńskiej o ochronie przyrody Europy i siedlisk naturalnych oraz Konwencji Bońskiej w sprawie ochrony migrujących gatunków dzikich zwierząt.

Instrumenty polityki ochrony środowiska

Instrumentarium Wspólnoty w dziedzinie ochrony środowiska zostało wykształcone w ciągu ostatnich trzydziestu lat, wraz z rozwojem stosownej polityki. Na pierwszym planie znajduje się wspólnotowa legislacja, a więc: rozporządzenia, dyrektywy i decyzje, których wydano w sumie, w tej dziedzinie, ponad dwieście.

Finansowanie działań w dziedzinie ochrony środowiska odbywa się we Wspólnocie wielotorowo. Projekty realizowane przez poszczególne państwa uzyskują wsparcie z unijnego budżetu z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. W to finansowanie angażuje się również Europejski Bank Inwestycyjny. Ponadto stworzono specjalny instrument finansowy na rzecz ochrony środowiska - LIFE, z którego finansuje się działania na terenie

Unii Europejskiej i w niektórych krajach trzecich (w szczególności w krajach basenu Morza Śródziemnego i basenu Morza Bałtyckiego, a także w krajach Europy Środkowej i Wschodniej kandydujących do członkostwa). Program LIFE był dotychczas realizowany w trzech fazach: w pierwszej, w latach 1992-1995, jego budżet wynosił 400 mln euro, w drugiej, w latach 1996-1999, 450 mln euro; trzecia faza na lata 2000 -2004 jest w toku realizowania, a na stosowne działania zaplanowano 640 mln euro. Na program LIFE składają się trzy komponenty: Life-Nature (Natura), Life-Environment) (Środowisko) - (na każdy z nich przypada po 47 proc. budżetu) oraz Life - third countries (Kraje trzecie) - (6 proc. budżetu).

Ważne zadania w realizacji wspólnotowej polityki ochrony środowiska spoczywają na Agencji Ochrony Środowiska, powołanej do życia Rozporządzeniem Rady nr 90/1210/EWG z 7 maja 1990 r. Podstawowym celem Agencji jest gromadzenie i rozpowszechnianie obiektywnych, wiarygodnych i porównywalnych informacji na temat stanu środowiska naturalnego w państwach członkowskich. Informacje Agencji dotyczą jakości powietrza, jakości wody, stanu gruntów, fauny i flory, wykorzystania ziemi oraz bogactw naturalnych, gospodarki odpadami, emisji hałasu, substancji chemicznych grożących środowisku, ochrony obszarów przybrzeżnych i środowiska morskiego. Agencja spełnia ważną rolę informacyjną w odniesieniu do obywateli UE, którzy - na mocy wspólnotowego prawa - mają zapewniony swobodny dostęp do informacji o środowisku.

Źródło: Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce

Polityka ochrony środowiska

Polityka ochrony środowiska naturalnego jest dziś traktowana przez Unię Europejską jako nieodłączny element polityki na rzecz trwałego i zrównoważonego rozwoju. Dalszy wzrost gospodarczy krajów członkowskich, a także dobro jej mieszkańców - w tym dbałość o ich zdrowie - wymagają stałej troski o stan środowiska i podejmowania wszelkich, możliwych działań chroniących je przed degradacją. Równocześnie, ponieważ stan środowiska naturalnego UE zależy nie tylko od poczynań na jej terenie, ale w coraz większym stopniu od działań krajów trzecich, jest aktywnym członkiem stale rozbudowywanej sieci konwencji, umów i porozumień międzynarodowych w dziedzinie ochrony środowiska.

Działania Wspólnoty Europejskiej (ówczesnej EWG) w dziedzinie ochrony środowiska sięgają początku lat 70-tych. Wprawdzie nie było wtedy jeszcze bezpośrednich, traktatowych podstaw do prowadzenia wspólnej polityki w tej dziedzinie, jednak wiadomo było, że rozwój gospodarczy krajów członkowskich przyczynia się do degradacji środowiska naturalnego w całej Wspólnocie. Na dodatek, pewne działania z zakresu ochrony środowiska i wprowadzane przez poszczególne kraje normy stały się przeszkodą w dalszym rozwoju wzajemnego handlu. W związku z tym, na szczycie w Paryżu, w czerwcu 1972 r., szefowie państw i rządów WE zlecieli Komisji Europejskiej przygotowanie programu działań na rzecz ochrony środowiska, powołując się na art. 2 Traktatu Rzymskiego, który do zadań Wspólnoty zaliczał "harmonijny rozwój."

Program taki, na lata 1973-1975, został wkrótce przedstawiony przez Komisję i przyjęty przez Radę. Sformułowane w nim zostały pewne podstawowe zasady

w dziedzinie polityki ochrony środowiska WE, w tym zasada podejmowania środków ostrożności i prewencji oraz odpowiedzialności finansowej sprawcy zanieczyszczeń, które obowiązują do dziś. Kolejne dwa programy w dziedzinie ochrony środowiska, na lata 1976-1981 oraz 1982-1986, umożliwiły rozszerzenie i skonkretyzowanie pierwszego programu. Podczas pierwszych kilkunastu lat kształtowania polityki ochrony środowiska Wspólnota, pomimo uznanej już zasady prewencji, koncentrowała swoje działania na likwidacji skutków zanieczyszczeń, a uchwalane w tym czasie akty prawne miały charakter głównie zakazów i nakazów.

Sytuacja zmieniła się dość radykalnie wraz z przyjęciem czwartego programu działań na okres 1987-1992. W Jednolitym Akcie Europejskim, który wszedł w życie 1 lipca 1987 r., Wspólnota uzyskała legitymizację prawną swych poczynań w dziedzinie ochrony środowiska. Do Traktatu o WE wprowadzono nowy tytuł "Środowisko naturalne", a zawarte w nim artykuły nr 174-176 (numeracja według wersji skonsolidowanej) uporządkowały przyjęte zasady: podejmowania środków ostrożności; prewencji; naprawy szkód wyrządzonych środowisku naturalnemu; odpowiedzialności sprawcy za degradację środowiska; subsydiarności. Realizując czwarty program na rzecz ochrony środowiska Wspólnota wyraźnie zmieniła rozłożenie akcentów w swej polityce: nastąpiło przejście od działań skierowanych na likwidację skutków zanieczyszczeń do działań zapobiegawczych.

Piąty program zatytułowany "W stronę zrównoważonego rozwoju" (Towards Sustainability) obejmował początkowo lata 1993-1997, a następnie został przedłużony do 2000 r. Powstał on w czasie, kiedy uświadomiono sobie w pełni uzależnienie trwałego rozwoju gospodarczego od troski i dbałości o środowisko naturalne, co znalazło swój wyraz w Traktacie z Maastricht. W traktacie tym wszelkie działania na rzecz środowiska naturalnego są traktowane na równi z podstawowym celem, jakim jest zapewnienie rozwoju gospodarczego Wspólnoty. To podejście zostało potwierdzone i umocnione dzięki Traktatowi Amsterdamskiemu, w wyniku którego do Traktatu o WE wprowadzono nowy artykuł (nr 6 w wersji skonsolidowanej) stanowiący, iż wymogi ochrony środowiska naturalnego muszą być uwzględniane przy określaniu i realizacji wszelkiej polityki Wspólnoty, w szczególności mającej na celu trwały rozwój.

W trakcie realizacji piątego programu, charakter działań Wspólnoty na rzecz ochrony środowiska naturalnego zmienił się dość zasadniczo. Zastosowano przede wszystkim po raz pierwszy tzw. podejście horyzontalne, w którym bierze się pod uwagę wszelkie przyczyny zanieczyszczeń (w odróżnieniu od poprzednio przyjętego tzw. podejścia wertykalnego lub sektorowego). Za priorytetowe dziedziny uznano: zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi, zintegrowane zwalczanie zanieczyszczeń i zapobieganie powstawaniu odpadów, ograniczenie zużycia energii nieodnawialnej, kompleksowe działania na rzecz poprawy środowiska na terenach miejskich, podniesienie poziomu zdrowotności i bezpieczeństwa publicznego, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń ze strony przemysłu i instalacji jądrowych itd. Główną uwagę poświęcono pięciu sektorom wpływającym w istotny sposób na środowisko, a zarazem o zasadniczym znaczeniu dla rozwoju gospodarczego. Za takie sektory uznano: przemysł, energetykę, transport, rolnictwo i turystykę. W ramach piątego programu, Wspólnota zacieśniła również współpracę na rzecz ochrony środowiska z krajami kandydującymi do członkostwa, a także na forum światowym.

Propozycja kolejnego, Szóstego Programu działań w dziedzinie środowiska naturalnego, zatytułowanego "Środowisko 2010: Nasza przyszłość zależy od naszego wyboru" (Environment 2010: Our Future, Our Choice), na lata 2001-2010, została opracowana

i opublikowana przez Komisję Europejską w styczniu 2001 r. Będzie to program realizowany w okresie, kiedy Unia Europejska przygotowuje się do rozszerzenia o 12 państw kandydujących i kiedy zapewne dojdzie już do tego wydarzenia. Komisja zaplanowała uznanie za priorytetowe czterech dziedzin: przeciwdziałanie zmianom klimatycznym (efektowi cieplarnianemu); ochronę przyrody i bioróżnorodności (zwiększenie obszarów chronionych, w tym mórz); dbałość o wpływ środowiska na zdrowie (surowsze normy); oraz oszczędne wykorzystanie zasobów naturalnych i gospodarki odpadami (recykling). Dla uzyskania poprawy sytuacji w tych dziedzinach, proponuje się pięć głównych metod działania: zapewnienie wdrożenia istniejącego prawa ekologicznego; uwzględnianie potrzeb ochrony środowiska we wszystkich sferach wspólnotowej polityki; bliską współpracę z biznesem i konsumentami w celu znalezienia optymalnych rozwiązań; zapewnienie lepszej i łatwiej dostępnej informacji na temat środowiska wszystkim obywatelom Unii; a także rozwinięcie bardziej świadomego - z punktu widzenia dbałości o środowisko naturalne - podejścia do problemu wykorzystania gruntów. Program ma się stać komponentem przyszłej, całościowej strategii Wspólnoty na rzecz trwałego rozwoju. Propozycja Komisji Europejskiej wymaga zgody Parlamentu Europejskiego i Rady UE; instytucje te podejmą stosowną decyzję w ramach procedury współdecydowania.

Walka o czyste powietrze

Ogólnoświatowym priorytetem w działaniach na rzecz środowiska naturalnego jest poprawa czystości powietrza, a podstawowym celem - ochrona warstwy ozonowej poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych do atmosfery. Stawka jest tutaj ogromna, bowiem gazy te są odpowiedzialne za obserwowane ocieplenie klimatu na świecie, które - jeśli będzie nadal postępować - grozi niewyobrażalnymi dziś konsekwencjami dla ludzkości i środowiska. Powaga problemu skłoniła społeczność międzynarodową do zawarcia Konwencji Ramowej NZ (1992 r.), a następnie - podpisania Protokołu z Kioto (1997 r.), w którym państwa-sygnatariusze zobowiązały się do zredukowania emisji gazów cieplarnianych w okresie 2008-2012 o co najmniej 5 proc. w stosunku do poziomu tej emisji w 1990 r. Wspólnota Europejska przyjęła w Kioto zobowiązanie ograniczenia emisji o 8 proc. do 2008 r. Chociaż nie jest to zadanie łatwe, w przedłożonym w końcu stycznia 2001 r. projekcie Szóstego Programu na rzecz ochrony środowiska Komisja Europejska zaproponowała przyjęcie znacznie bardziej ambitnego celu: zredukowania emisji o 20-40 proc. w okresie do 2020 r. Wymagać to będzie dość zasadniczej zmiany polityki energetycznej i transportowej, w tym kosztownej przebudowy zanieczyszczających środowisko elektrowni, a także stopniowego odejścia od wykorzystywania paliw płynnych do napędu samochodów.

Wspólnota jest również sygnatariuszem Konwencji Genewskiej z 1979 r. w sprawie transgranicznego zanieczyszczania powietrza na dalekie odległości, a związana z tym problemem wspólnotowa legislacja ma przede wszystkim na celu zmniejszenie emisji zanieczyszczeń przez przemysł i transport drogowy. Strategia Wspólnoty w odniesieniu do transportu drogowego koncentruje się na działaniu na rzecz: ograniczenia emisji (obowiązek stosowania katalizatorów), zmniejszenia zużycia paliwa przez samochody osobowe (we współpracy z producentami samochodów) i promowaniu "czystych" pojazdów (poprzez bodźce podatkowe).

Poprawa czystości wód

Działając na rzecz poprawy czystości wód Wspólnota przyjęła kilkanaście dyrektyw m.in. wprowadzających standardy jakościowe wody (wody pitnej i wody w kąpieliskach) oraz ograniczających dopuszczalny poziom emisji zanieczyszczeń do środowiska wodnego. Wspólnota jest też sygnatariuszem wielu konwencji międzynarodowych mających na celu ochronę środowiska morskiego i rzek przepływających przez kilka krajów (np. Dunaj). Regulacje z ostatnich lat i przygotowywane propozycje aktów legislacyjnych we Wspólnocie mają m.in. na celu poprawę jakości wód powierzchniowych, gruntowych oraz wód przybrzeżnych.

Ograniczenie hałasu

Do polityki ochrony środowiska należy też walka z hałasem. Tutaj strategia Wspólnoty polegała dotychczas przede wszystkim na ustalaniu wysokich standardów w odniesieniu do pracy maszyn i urządzeń (np. maszyn budowlanych), kosiarek do trawy i sprzętu gospodarstwa domowego oraz środków transportu (samolotów, motocykli).

Gospodarka odpadami

Właściwa gospodarka odpadami, w tym odpadami niebezpiecznymi, jest istotnym elementem polityki ekologicznej Unii Europejskiej. Za strategiczne uznano trzy cele: eliminowanie zanieczyszczeń u źródła (np. poprzez udoskonalenie wzornictwa); promowanie recyklingu i wykorzystania odpadów; oraz ograniczenie zanieczyszczeń spowodowanych spalaniem odpadów. Przyjęte przez Unię Europejską podejście zakłada przejmowanie w rosnącym stopniu odpowiedzialności za gospodarkę odpadami przez producentów (np. samochodów). Wspólnota jest również sygnatariuszem Konwencji Bazylejskiej o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych, wraz z przyjętą do niej poprawką, zabraniającą eksportowania niebezpiecznych odpadów.

Ochrona przyrody

Jakość życia we Wspólnocie zależy w dużym stopniu od tego, czy uda się ochronić na europejskim kontynencie przed zagładą wiele gatunków flory i fauny. Ocenia się, iż w Europie poważnie zagrożonych jest już ok. tysiąc gatunków roślin i ponad sto pięćdziesiąt gatunków ptaków. Wspólnota przyjęła serię dyrektyw w sprawie ochrony fauny i siedlisk zwierząt, a także regulujących obrót dzikimi gatunkami flory i fauny oraz ich częściami i pochodnymi. Wspólnota jest też członkiem kilku konwencji międzynarodowych w tej dziedzinie, w tym Konwencji Berneńskiej o ochronie przyrody Europy i siedlisk naturalnych oraz Konwencji Bońskiej w sprawie ochrony migrujących gatunków dzikich zwierząt.

Instrumentarium Wspólnoty w dziedzinie ochrony środowiska zostało wykształcone w ciągu ostatnich trzydziestu lat, wraz z rozwojem stosownej polityki. Na pierwszym planie znajduje się wspólnotowa legislacja, a więc: rozporządzenia, dyrektywy i decyzje, których wydano w sumie, w tej dziedzinie, ponad dwieście.

Finansowanie działań w dziedzinie ochrony środowiska odbywa się we Wspólnocie wielotorowo. Projekty realizowane przez poszczególne państwa uzyskują wsparcie z unijnego budżetu z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. W to finansowanie angażuje się również Europejski Bank Inwestycyjny. Ponadto stworzono specjalny instrument finansowy na rzecz ochrony środowiska - LIFE, z którego finansuje się działania na terenie Unii Europejskiej i w niektórych krajach trzecich (w szczególności w krajach basenu Morza Śródziemnego i basenu Morza Bałtyckiego, a także w krajach Europy Środkowej i Wschodniej kandydujących do członkostwa). Program LIFE był dotychczas realizowany w trzech fazach: w pierwszej, w latach 1992-1995, jego budżet wynosił 400 mln euro, w drugiej, w latach 1996-1999, 450 mln euro; trzecia faza na lata 2000 -2004 jest w toku realizowania, a na stosowne działania zaplanowano 640 mln euro. Na program LIFE składają się trzy komponenty: Life-Nature (Natura), Life-Environment) (Środowisko) - (na każdy z nich przypada po 47 proc. budżetu) oraz Life - third countries (Kraje trzecie) - (6 proc. budżetu).

Ważne zadania w realizacji wspólnotowej polityki ochrony środowiska spoczywają na Agencji Ochrony Środowiska, powołanej do życia Rozporządzeniem Rady nr 90/1210/EWG z 7 maja 1990 r. Podstawowym celem Agencji jest gromadzenie i rozpowszechnianie obiektywnych, wiarygodnych i porównywalnych informacji na temat stanu środowiska naturalnego w państwach członkowskich. Informacje Agencji dotyczą jakości powietrza, jakości wody, stanu gruntów, fauny i flory, wykorzystania ziemi oraz bogactw naturalnych, gospodarki odpadami, emisji hałasu, substancji chemicznych grożących środowisku, ochrony obszarów przybrzeżnych i środowiska morskiego. Agencja spełnia ważną rolę informacyjną w odniesieniu do obywateli UE, którzy - na mocy wspólnotowego prawa - mają zapewniony swobodny dostęp do informacji o środowisku.

Źródło: Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce

VII / Załącznik nr 2 (zasady polityki ekologicznej)

Ekologiczne zasady Unii Europejskiej

- ✓ Lepiej zapobiegać niż leczyć.
- ✓ Należy uwzględniać skutki oddziaływania na środowisko możliwie w najwcześniejszym stadium podejmowania decyzji.
- ✓ Trzeba unikać eksploatacji przyrody powodującego znaczne naruszenie równowagi ekologicznej.
- ✓ Należy podnieść poziom wiedzy naukowej, by umożliwić podejmowanie właściwych działań.
- ✓ Koszty zapobiegania i usuwania szkód ekologicznych powinien ponosić sprawca zanieczyszczenia.
- ✓ Działania w jednym państwie członkowskim nie powinny powodować pogorszenia stanu środowiska w innym.
- ✓ Polityka ekologiczna państw członkowskich w zakresie ochrony środowiska musi uwzględniać interesy państw rozwijających się.
- ✓ Państwa Unii Europejskiej powinny wspierać ochronę środowiska w skali międzynarodowej i globalnej
- ✓ Ochrona środowiska jest obowiązkiem każdego, zatem konieczna jest edukacja w tym zakresie.
- ✓ Środki ochrony środowiska powinny być stosowane odpowiednio do rodzaju zanieczyszczenia, potrzebnego działania oraz obszaru geograficznego, który mają chronić. Zasada ta znana jest jako zasada subsydiarności. Oznacza to, że UE zaczyna działać dopiero wówczas, gdy jest w stanie zrobić więcej niż jej kraje członkowskie.
- ✓ Krajowe programy dotyczące Środowiska powinny być koordynowane na podstawie wspólnych długoterminowych programów, a krajowa polityka ekologiczna- harmonizowana w ramach Wspólnot Europejskich.

Unia Europejska. Informator o ochronie środowiska.

VIII / Załącznik nr 3 (etapy – karta pracy)

KARTA PRACY

PRACA Z KLASĄ ZORGANIZOWANĄ W MAŁE GRUPY (opis)

ETAP I – ZAANGAŻOWANIE

Dzieci otrzymują nową informację, która staje się bazą do dalszego działania. Na tym etapie należy zaciekawić dzieci, wzbudzić potrzebę wiedzy, wywołać aktywność badawczą.

Może to być:

- opowiadanie nauczyciela
- film, obraz, inne pomoce dydaktyczne
- przeczytany tekst
- nagranie
- doświadczenie, wycieczka, wizyta
- inne.

ETAP II - BADANIE

Jest to czas badania nowej informacji, próba nadania jej sensu jasnego dla uczniów w celu użycia jej w dalszych doświadczeniach poznawczych (rozmowa w grupach).

ETAP III – TRANSFORMACJA

Na tym etapie oczekuje się od uczniów przekształcenia informacji, a dalej pracy z nią w różny sposób. Następuje tu między innymi selekcjonowanie, porządkowanie, syntetyzowanie, zastosowanie w zadaniu, ćwiczeniu czy doświadczeniu.

ETAP IV – PREZENTACJA

Jest to sytuacja, w której uczniowie prezentują wyniki swojej pracy w grupie wobec audytorium, którym może być inna grupa, cała klasa, inna klasa, nauczyciel, itp.

ETAP V – REFLEKSJA

Pytanie o refleksje na temat wykonanej pracy pomoże dzieciom zrozumieć zakres osiągnięć np. wiedzy, wartość własnego wkładu w jej zdobycie. Nauczycielowi refleksja pomoże ocenić proces dochodzenia do wiedzy, prace grup oraz pozwoli oprzeć planowanie pracy na aktualnej wiedzy dzieci.

ETAP I

***ZAANGAŻOWANIE* (nowa informacja, baza do dalszego działania)**

Proszę uważnie przeczytać tekst *Priorytety Ochrony Środowiska w Unii Europejskiej* oraz tekst dotyczący *Programu Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego*

ETAP II

***BADANIE* (wstępne badanie nowej informacji, rozmowa w grupie)**

Proszę w grupie ustalić, które z priorytetów ochrony środowiska w UE ujęte są w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego*?

ETAP III

***TRANSFORMACJA* (celem tego etapu jest zbliżenie się do istoty zagadnienia)**

Proszę w grupie sformułować odpowiedź na wyżej wymieniony problem.

ETAP IV

***PREZENTACJA* (prezentacja wyników pracy w grupie wobec audytorium)**

Proszę w grupie wybrać reprezentanta i przedstawić problem.

ETAP V

REFLEKSJE

Proszę o własne refleksje na temat przedstawionego problemu.